

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕВОЛЮЦІЇ ПОНЯТТЯ «РИЗИК» В ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ

Дубініна М.М., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

Для формування чіткого уявлення про сучасні ризики та подальшої розробки заходів і прийомів з реагування на них, дослідимо поняття «ризик» як явище більш глибоке, таке, що суттєво відрізняється від його традиційного сприйняття, що ризик - це прояв різних видів загроз і викликів, пов'язаних з економічною, соціальною та політичною діяльністю різних господарсько-економічних форм.

В економічному контексті реалізація ризику виражається як втрати у вигляді додаткових витрат або прибутковість нижче тих значень, на які розраховував підприємець. Наслідки реалізації ризику найчастіше проявляються і фіксуються у вигляді конкретних фінансових втрат або неможливості отримання очікуваного (розрахункового) прибутку або планового фінансового результату.

Виділяються такі властивості ризику як: загальність, системність, ймовірність і динамічність. Окремо відзначимо категорію абстрактних ризиків, які теоретично і об'єктивно можуть реалізуватися, але тільки при обов'язковій наявності комплексу необхідних і достатніх умов і конкретні ризики, які мають «кількісну оцінку можливих втрат в часі, для мінімізації яких суб'єкти мають у своєму розпорядженні необхідні управлінські та матеріальні ресурси» [1].

Мінімізація ризиків не означає їх анулювання, таким чином, настання негативних подій або явищ все ж можливо. У випадках, коли подія або явище відбулося, управління ризиками повинно дозволити своєчасно реагувати на них для зниження негативних наслідків (втрат і збитків).

Ризик для підприємств - це прогнозована можливість виникнення несприятливих ситуацій в ході реалізації планів і виконання бюджетів підприємства. Таким чином об'єктивно неможливо розрахувати альтернативні результати впливу ризиків на діяльність підприємств при різних варіантах розвитку подій в динаміці [2].

Фактори ризику - умови, обставини, в рамках яких виявляються причини ризику і які призводять до негативних наслідків. Звідси випливає що, ризик формується під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Звичайно, всі фактори ризику врахувати неможливо, але цілком реально виділити головні з них за результатами впливу на той чи інший вид господарської діяльності господарюючих суб'єктів, при цьому, кожен вид ризику має свій неповторний набір факторів, що впливають на нього.

У діяльності підприємства можуть бути втрати, які можна розділити на матеріальні, трудові, фінансові, втрати часу і грошові.

Виявлені на аграрних підприємствах ризики в системі бухгалтерського обліку знаходять відображення, перш за все, на рахунках за допомогою формування резервів, а також в бухгалтерській (фінансовій) звітності при розкритті інформації про ризики і їх вплив на діяльність економічного суб'єкта.

Серед бухгалтерських ризиків, на нашу думку, перш за все необхідно виділити ризики, пов'язані з людським фактором, адже незважаючи на те, що бухгалтерська звітність формується на основі положень, встановлених нормативно-правовими актами, у бухгалтера залишається широкий спектр питань, за якими він в право прийняти рішення самостійно. А ось варіативність рішень в умовах виконання конкретного облікового завдання призводить до виникнення ризику, який в міжнародній практиці відносять до ризику професійного судження. Він виникає в результаті того, що міжнародні стандарти встановлюють лише загальні принципи і вимоги до розкриття інформації, рішення щодо вибору конкретних процедур оцінки статей звітності та формування фінансової інформації приймає бухгалтер.

В системі бухгалтерських ризиків особливе місце займають нормативно-правові ризики. На даний момент чинні положення з бухгалтерського обліку, на жаль, охоплюють не всі економічні об'єкти, бухгалтерський облік яких регламентується міжнародними стандартами, містять протиріччя, різночитання, що в результаті призводить до ризику допустити помилки в їх застосуванні в обліковій практиці підприємства. Ризики організаційної структури виникають якщо обрана стратегія управління розрізнена з обраною організаційною структурою (лінійної, функціональної, лінійно-функціональної, матричної, комбінованої). Структура управління підприємством (бухгалтерською службою) повинна бути такою, щоб забезпечити реалізацію його стратегії, досягнення його цілей і ефективно вирішення поставлених перед підприємством завдань. Кадровий ризик - це складний ризик, в складі якого можна виділити: посадовий ризик (невідповідність посаді видам діяльності, цілями, завданнями, функціями і технологіями); кваліфікаційно-освітній (невідповідність працівника займаній посаді); ризик зловживань і недоброчесності (залежить від рівня роботи з підбору та найму персоналу, від ефективності діяльності служб безпеки, результативності контрольно-ревізійного апарату, від стилю керівництва, корпоративної культури). В якості окремого виду необхідно виділити обставини ризиків непереборної сили. До них можна віднести екстремальні погодні умови і стихійні лиха, обставини, викликані діяльністю людини, в результаті яких може статися знищення частини або всієї бухгалтерської документації.

Література:

1. Рішняк І.В. Системний аналіз категорії ризику та невизначеності. Вісник Національного університету «Львівського політехніка». 2003. С. 952

2. Камінський А. Б. Моделювання фінансових ризиків : монографія / А. Б. Камінський . – К. : Видав. – політ. центр «Київ. ун-т», 2006. – 304 с.